

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 35

Рівне – 2023

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 35. Рівне: РДГУ, 2023. 199 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 30 листопада 2023 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія КВ №15857-4329Р

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
Факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
dekanat.fipmv@rshu.edu.ua <https://fipmv.rshu.edu.ua/>
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2023

ISSN 2519-1942

9 772519 194006

2. https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/3_2019/7.pdf
3. Гомер. Одиссея. Харків : Фоліо, 2001. 547 с.
4. Дюмезиль Ж. Скифы и нарты. Москва: Наука, 1990. 231 с.

References

1. Herodot IV knyha / <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2860>
2. https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/3_2019/7.pdf
3. Homer. Odisseia. Kharkiv : Folio, 2001. 547 s.
4. Diumezyl Zh. Skyфы y narty. Moskva: Nauka, 1990. 231 s.

УДК 271.2 - 67

РОЛЬ ПОСТНЕОПАТРИСТИКИ В МІЖКОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИНАХ СЬОГОДЕННЯ

Володимир Грицишин

Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
Україна, 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31
e-mail: teetet1@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3674-4848>

Марія Грицишина

Рівненський державний гуманітарний університет
Україна, 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31
e-mail: teetet1@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9919-1561>

Сучасні теологи дають нову інтерпретацію традиційного православного вчення про Бога, вважаючи, що «іпостась» (або «персона») є вищою за «індивідуальне буття». «Іпостась» (або «персона») тлумачиться як екзистенція, яка передує всякому індивідуальному і загальному існуванню («сутність», «природа»), яке вільно визначається екзистенцією. «Індивідуальне існування» виникає внаслідок певного онтологічного «гріхопадіння», коли екзистенція («іпостась», «персона») залежить від власної сутності (природи), а не визначає її.

Згідно із представниками постнеопатристики, особистість – принципово апофатична, оскільки її можна пізнати, відчутти, пережити, але неможливо раціонально визначити чи описати. Головною рисою особистості є комунікативність. Особистість виникає і розвивається як суб'єкт для комунікації з іншим суб'єктом – Богом. Створення особистості відбувається через «творче слово» Бога, завдяки якому благословляється зачаття і надається зародку особиста душа, унікальна за всіма своїми властивостями. Повністю унікальність кожної особистості буде розкрита лише в есхатологічній реальності.

Головну властивість людської особистості сучасні православні богослови вбачають у її створеності. Людина не знає Бога у своєму особистому досвіді як присутнього, подібно іншим особистостям і предметам. Бог спершу виявляється вірними як відсутній у цьому світі. Причина цього явища – нескінченна різниця між Богом і створеним, «безмежна межа», «безодня-між» (цю безмежну межу позначають грецьким терміном «діастема»).

Мислителі постнеопатристики підкреслюють значення Церкви для формування релігійного досвіду особистості. Фактично Церква стає новим «життєсвітом», відмінним від звичайного життєсвіту, але не менш реальним. Писання, літургія, етос християн, послух духовнику – усе це належить Церкві як новому способу існування, новому життю. При цьому Церква не апофатична, а катафатична реальність. Церква, хоч і є таємницею і містерією, яка матеріалізована не лише у інституціях чи особах, але яка втілюється у діях та предметах. Найвеличніша містерія є присутністю Бога у хлібові та вині. При усій

непізнаванності цієї присутності Бога у матерії таїнств для ока чи смаку, ця присутність переживається вірними цілком позитивно, хоча із різним ступенем інтенсивності. Цією теорією представники постнеопатристики виправляють певний зсув православного богослов'я у містику та апофатику, який існував у ХХ ст. і був спричинений як пошуками синтезу догматики із містикою, так і зацікавленістю ісихазмом і паламізмом. Згідно із теологами постнеопатристики, Бог з'являється вірному перш за все не у тиші келії самітника, а у драмі літургії. І якщо ісихастська молитовна практика і паламізм нав'язують технології без-образного мислення, то літургія вільно та невільно викликає активність образного мислення, породжує асоціації та переживання. Головним методом образного мислення є уявлення Ісуса Христа як взірцевої людини, у порівнянні з якою можливе адекватне розуміння того, яким є внутрішній стан самого суб'єкта. Христос важливий для християн не лише як спаситель, боголюдина, початок нового людства, тобто церкви. Христос важливий як взірець ідеальних людських чеснот. Христос показав, якою може бути людина, якою вона має стати у майбутньому, якою вона може ставати зараз. Зіставлення суб'єктом себе самого та Христа як взірця наповнює новим змістом релігійність екзистенції. Людський суб'єкт не просто відкритий до Бога, але відкритий саме до Христа, який являє собою «Бога, що став відомим». У характері Христа явлений характер Бога. У характері Христа явлені загальні риси святих. У характері Христа явлені можливі риси людського суб'єкта, який реалізує релігійність власної екзистенції. Сучасне становище людства й світу, окремої особистості та спільнот оцінюється як стан потенції, стан скоріше можливостей, ніж актуальностей. Наскільки б великою не була реалізованість людини та спільнот – це завжди нескінченно мало порівняно із есхатологічною реалізацією. При такому способі міркувань релігійний досвід стає знанням всього у його майбутній есхатологічній актуалізованості і знанням Бога у його майбутній повноті присутності у світі та людстві. А отже, віра та релігійний досвід трактуються як переживання тут і зараз майбутнього Царства Божого. Порівнюючи себе із Христом, вірний отримує не лише усвідомлення власних недоліків, порівняно із ідеальним взірцем, але також і розуміє власну високу гідність. Якщо людина є такою, якою вона явлена у Христі, якщо Бог поєднався найтіснішим чином не з ангелами, але з людьми, то гідність всього людства та кожної окремої особистості є нескінченною. Гідність людини формується не користю її особистості чи цінностями її загальної людської природи, але тим, наскільки людина є цінною в очах Бога. Христос помер за всіх, а, отже, кожна людина є нескінченно цінною. Цю містичну й етичну цінність кожної особистості можна назвати оберненою релігійністю екзистенції. Мислителі постнеопатристики доводять, що людина та Бог мають відносини, які конституують особистість вірного не лише внаслідок відкритості людини до Бога, але й унаслідок принципового нескінченного бажання Бога мати такі відносини.

Згідно із мислителями постнеопатристики, своєю свободою особистість може реалізовувати властиву екзистенції релігійність або ж замикатися на собі, заперечуючи зв'язок із Богом. Останній шлях веде до деградації особистості, є яскраво вираженою деструкцією. Зв'язок із Богом необхідний людині для повноти власної екзистенції, для збереження її цілісності, і навіть більше – просто для підтримання її ідентичності. Теологи постнеопатристики доводять, що ідентичність екзистенції та ідентичність спільноти не можна зберегти без наявності присутності Святого Духа. На думку постнеопатристів, «присутність Святого Духу» в людині – це не лише реальність антропологічна, але й реальність культурна. Дух Святий – це не лише певна Божественна реальність, не лише Дух, якого посилає Отець і Син Божий. Дух Святий – це Дух Церкви, Дух Традиції, Дух Писання. Дух Святий – це не лише повнота духовності, але й повнота духовного життя у всіх його формах, як воно виражене в історії християнської церкви.

Вплив Бога і Церкви на історію та людство мислителі постнеопатристики пояснюють через уявлення про два кола. Звичайно церква у християнській теології уявляється у якості невеликого кола, яке міститься у більшому колі – у світі. І мале коло церкви намагається впливати на світ як на оточуючу реальність, намагається дати відповіді на виклики сучасності, які приходять ззовні, із великого кола світу. Представники постнеопатристики

стверджують, що в дійсності відносини цих кіл є прямо протилежними. Церква – це історія, яка стає вічністю, це нове людство, яке в дійсності є більшим за світ. Якби церква і світ не ставилися до цього парадоксу, але у дійсності світ перебуває всередині церкви. Тому не існує «зовнішніх викликів» та «зовнішніх проблем» – усі виклики і проблеми є внутрішніми справами церкви, належать до простору її відповідальності. Відповідно, священна історія не є частиною світської загальної історії, але, навпаки, світська історія – це частина священної історії, суттю якою є драматичні відносини Бога і людини. Відповідно, присутність Духа у світській культурі є наслідком відсутності принципових розривів між світським та церковним, наслідком того, що світське може бути віддаленим від церковного, але все одно приречене на буття всередині церковного, всередині священної історії.

Особливим чином тотальність священної історії у відношенні до звичайної розкривається у драматичних ситуаціях, які можна назвати «прикордонними». Трагічні випробування історії, які можна порівняти із стражданнями біблійного Іова, стають зрозумілими лише завдяки наданню всім трагічним історіям загального контексту священної історії. Розуміння трагедій як покарань, як спокути, як випробувань – стає спасінням для особистості та спільнот, дозволяє витримати психологічно і не зламатися. Смертність вказує не на кінець екзистенції, а на її відкритість до вічності, до Бога. Смертність екзистенції стає останнім аргументом на користь релігійності екзистенції, її багатопланової відкритості до Бога, до відносин із Ним як вічним Життям, оскільки смерть тлумачиться як дарунок нового життя, який необхідно із вдячністю приймати. Подяка за дарованість буття та всіх його моментів, включно із смертю, і є реалізацією релігійності людської екзистенції.

Джерела та література

1. Академічне релігієзнавство : Підручник; [наук. ред. А. Колодного]. – К. : Світ знань, 2000. – 862 с.
2. Аржаковський А. Очікуючи на Всеправославний собор. Духовний та екуменічний шлях. Книга 1 / А. Аржаковський. – Л. : Вид-во УКУ, 2013. – 452 С.
3. Єленський В. Велике повернення: релігія в глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття. / В. Єленський. – Львів : В-во УКУ, 2013. – 504с.
4. Стиліянопулос Т. Новий Завіт: Православний погляд: Писання, передання, герменевтика / Теодор Стиліянопулос; [пер. з англ. Ю. Гамалій, наук. ред. Р. Паранько]. – Львів : Видав. УКУ, 2005. – xvi+196 с.

References

1. Akademichne relihiieznavstvo : Pidruchnyk; [nauk. red. A. Kolodnoho]. – K. : Svit znan, 2000. – 862 s.
2. Arzhakovskiy A. Ochikuiuchy na Vsepravoslavnyi sobor. Dukhovnyi ta ekumenichnyi shliakh. Knyha 1 / A. Arzhakovskiy. – L. : Vyd-vo UKU, 2013. – 452 S.
3. Yelenskyi V. Velyke povernennia: relihiia v hlobalnii politytsi ta mizhnarodnykh vidnosynakh kintsia KhKh – pochatku KhKhI stolittia. / V. Yelenskyi. – Lviv : V-vo UKU, 2013. – 504 s.
4. Styliianopulos T. Novyi Zavit: Pravoslavnyi pohliad: Pysannia, peredannia, hermenevtyka / Teodor Styliianopulos; [per. z anhl. Yu. Hamalii, nauk. red. R. Paranko]. – Lviv : Vydav. UKU, 2005. – xvi+196 s.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Шандор Фьольдварі ГРОМАДЯНСЬКИЙ РОЗВИТОК ЯК КОРИНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СВОЄРІДНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ — ПРАВОСЛАВНІ БРАТСТВА У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОНФЕСІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	3
Микола Романчук, Руслан Пальчевський УЧАСТЬ ПЛАСТУНІВ У СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ЛЕГІОНУ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ (1914-1918 РОКІВ).....	8
Іван Пушук ТРАГЕДІЯ ЧЕСЬКОГО МАЛИНА ОЧИМА УКРАЇНСЬКИХ СУСІДІВ: УСНОІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	13
Віктор Іванчук, Валентина Добровичинська УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ РІВНОГО У ВІДЗНАЧЕННІ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ (1941–1944 РОКІВ).....	22
Руслан Сіромський «ОБЕРГТИ ВІД НЕБАЖАНИХ КОНТАКТІВ»: ПОВОЄННІ ПОЇЗДКИ ПЕТРА КРАВЧУКА В ЗАХІДНІ ОБЛАСТІ УРСР.....	25
Олександр Дмитрук, Валерій Шеретюк ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ - НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»	31
Оля Сорочинська ЗОВНІШНІ ВІДНОСИНИ ТА МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ В МОВАХ ВІЙНИ	38

РОЗДІЛ II ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Олег Озимчук АНАЛІЗ ВПЛИВУ РИМСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ НА СУСПІЛЬСТВО В ПЕРІОД ІМПЕРІЇ.....	45
Олег Озимчук, Катерина Джумаєва ПОВСТАННЯ ХЕРЕВАРДА УЕЙКА (1070-1071) В АНГЛІЙСЬКОМУ КОРОЛІВСТВІ.....	52

Олег Озимчук, Юлія Остапчук ОСОБИСТИЙ ВПЛИВ АЛЕНОР АКВІТАНСЬКОЇ НА ЗАГОСТРЕННЯ АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКИХ ПРОТИРІЧ В XII – НА ПОЧАТКУ XIII СТОЛІТЬ.....	60
Ольга Арама МОЛДАВСЬКО-ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКІ ВІДНОСИНИ В ПЕРІОД КРИЗИ В ОСМАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ (1510-1512)	68
Galina Costețchi MOLDOVA'S RELATIONS WITH POLAND DURING THE CRISIS MILITARY-POLITICAL FROM 1648-1674.....	73
Юрій Андрощук НАЦІОНАЛІЗМ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД СЕРЕДИНИ XVII - ПОЧАТКУ XIX СТ.....	85
Анастасія Ковальчук, Руслан Постоловський БАЛКАНСЬКІ КРАЇНИ У ВЕРСАЛЬСЬКІЙ СИСТЕМІ МИРНИХ ДОГОВОРІВ.....	91
Володимир Сухий, Ольга Сєверова ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В АНГЛІЇ.....	99
Степан Синяк, Наталія Плюта РОЗВИТОК ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ПРЕСИ У США В XX СТ.	102
Марія Микосянчик БОРОТЬБА «НЕГАТИВНИХ» ХРИСТІЯН З НАЦІОНАЛ- СОЦІАЛІСТАМИ В ПЕРІОД ТРЕТЬОГО РЕЙХУ	109
Владислав Кладько, Інна Мартинчук ФАКТОРИ ПРОТИСТОЯННЯ МІЖ ІНДІЄЮ ТА ПАКИСТАНОМ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ.....	115
Катерина Таєр-Ульянова ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО МІЖ СРСР І США В ПЕРІОД «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»	121
Інна Вівчар ВПЛИВ КУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ: АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ.....	127
Владислав Климовець, Інна Мартинчук ПОЗИЦІЯ США ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В 2014-2022 РОКІВ.....	133
Оксана Кундеус СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ.....	141

Іван Колінько
ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОГОВОРУ
ПРО КОЛЕКТИВНУ БЕЗПЕКУ (ОДКБ) У ХРОНОЛОГІЧНОМУ ПОРЯДКУ149

Олег Санжаревський
ПОРІВНЯННЯ ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ НАРАТИВІВ ТЕРОРИСТИЧНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ ІДІЛ ТА ТАЛІБАґУ: ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ156

РОЗДІЛ ІІІ

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРІОГРАФІЯ ТА КУЛЬТОРОЛОГІЯ

Андрій Слесаренко
ІВАН ФРАНКО ПРО ОДИНАДЦЯТИЙ КОНГРЕС СХОДОЗНАВЦІВ 1897 РОКУ165

Роман Михальчук, Оксана Пальчевська
ДОКУМЕНТИ З ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ ЄВРЕЇВ МІЗОЧА: ФОРМИ
ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА ЗБЕРІГАННЯ НА ПРИКЛАДІ МІЗОЦЬКОЇ
БІБЛІОТЕКИ168

Володимир Харчук
ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ172

Володимир Грицишин, Марія Грицишина
РОЛЬ ПОСТНЕОПАТРИСТИКИ В МІЖКОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИНАХ
СЬОГОДЕННЯ177

Віталій Ігнат'єв
ІСИХАЗМ ТА САКРАЛІЗАЦІЯ В ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ ТА ДЕРЖАВИ.....180

Юрій Ліннік
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ186

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....194

ЗМІСТ.....196

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 35

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 30.11.2023 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 254/1. Ум. друк. арк. 11,19.

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 35. Рівне, 2023. 199 с.

УДК 94(477) + 94(100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2023